

SOSYAL SİGORTA PRİM TEŞVİKLERİNİN SOSYAL GÜVENLİK KURUMU PRİM GELİRLERİNE ETKİSİ: EKONOMETRİK BİR ANALİZ

Ali Kemal NURDOĞAN¹

Geliş Tarihi: 14 Mayıs 2019

Kabul Tarihi: 15 Ekim 2019

ÖZET

Çalışmanın amacı, sosyal sigorta prim teşvikleri ve Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirleri arasında bir ilişki olup olmadığı ve değişkenler arasında bir ilişki varsa, bu ilişkinin yönünün nasıl olduğunu belirlemektir.

Bu amaçla çalışmada, 2009-2017 yılları arasında uygulanan sosyal sigorta prim teşvikleri ile Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirleri arasındaki uzun dönemli ilişki incelenmiş ve aralarında nedensellik olup olmadığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Sosyal Güvenlik Kurumu, İŞKUR ve TUİK tarafından yayınlanan raporlardan elde veriler ile oluşturulan zaman serilerinin durağanlık dereceleri Genişletilmiş – Dickey Fuller (ADF) testi ile I(1) olarak tespit edilmiştir. Engle Granger Eşbütünleşme testi ile seriler arasında uzun dönemli ilişkinin bulunması sebebiyle Granger nedensellik testi yapılarak Sosyal Sigorta Prim Teşvikleri değişkeninden Prim Gelirleri değişkenine doğru bir nedensellik olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sigorta Prim Teşvikleri, Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirleri, İşveren Prim Maliyetleri, Sosyal Güvenlik

¹Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, alinurdogan@sdu.edu.tr

*Sosyal Sigorta Prim Teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirlerine Etkisi:
Ekonometrik Bir Analiz*

The Effect Of Employment Incentives On Social Security Premium Revenues: An Econometric Analysis

ABSTRACT

The aim of the study is to determine whether there is a relationship between employment incentives and Social Security Institution premium income, and if there is a relationship between the variables, the direction of this relationship.

For this purpose, the long-term relationship between the employment incentives implemented between 2009-2017 and the Social Security Institution premium income was examined and it was tried to determine whether there is causality between them.

The data obtained from the reports published by the Social Security Institution, İŞKUR and TÜİK and the stationary degrees of the time series were determined as I (1) by Dickey Fuller (ADF) test. Because of the long-term relationship between Engle Granger Cointegration test and Granger causality test, it has been found that there is a causality from Employment Incentives variable to Premium Income variable.

Keywords: Employment Incentives, Social Security Institution Premium Income, Employer Premium Costs, Social Security.

GİRİŞ

Sosyal güvenlik kurumu elde ettiği gelirler ile sosyal korumanın sağlanmasını en iyi şekilde yerine getirmek ve sürdürebilmek için gelir ve giderler dengesini kurmaya çalışsa da sistem uzun bir dönemden beri açık vermektedir.

Sosyal güvenlik sisteminin açıklarını azaltmanın bir yolu olarak prim gelirlerinin artırması gerekmektedir. Bu doğrultuda sosyal sigorta prim teşvikleri uygulaması ile kayıtlı istihdam artırılması dolayısı ile kurum prim gelirlerinde bir artış sağlanması hedeflenmektedir.

Alan yazında sosyal sigorta prim teşviklerinin kayıt dışı istihdamı azaltması konusunda çeşitli çalışmaların bulunmasına rağmen Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirlerine olan etkisini ölçen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Çalışmada, sosyal güvenlik reformu ile uygulanan sosyal sigorta prim teşvikleri ile Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirleri arasındaki uzun dönemli ilişki zaman serileri analizi ile incelenmiş ve sosyal sigorta prim teşviklerinin sosyal güvenlik kurumu prim gelirlerinin bir nedeni olduğu ve aralarında, tek yönlü bir nedensellik bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sosyal güvenlik sisteminin finansmanın devlet tarafından vergilerle ya da kişisel sorumluluk esasına dayanan prim gelirleriyle sağlanması gerektiğine dair iki farklı görüş mevcuttur (Korkusuz ve Uğur, 2009:49). Sosyal güvenliği toplumun bir ferdi olan kişi için bir hak olarak kabul eden görüşe göre sistemin finansmanı devlet tarafından vergi gelirleriyle karşılanmalıdır. Sosyal güvenliği kişisel bir sorumluluk olarak kabul eden karşıt görüşe göre ise sosyal güvenliğin finansmanı işçi ve işverenlerden alınan primler ile karşılanmalıdır (Öztürk, 2015:44; Güzel, Okur vd., 2016:62).

Sosyal güvenlik sisteminin finansmanı için kapitalizasyon ya da dağıtım sistemi olarak iki farklı yöntem bulunmaktadır (Güneş ve Yakar, 2013:127). Türk Sosyal Güvenlik Kurumunun finansman yöntemi olarak kapitalizasyon metodu uygulanmaktadır (Alper, 2011:12). Sosyal güvenlik sisteminin gelirleri; prim gelirleri, devlet katkıları ve diğer gelirlerle

*Sosyal Sigorta Prim Teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirlerine Etkisi:
Ekonometrik Bir Analiz*

sağlanırken kurumun ana giderleri ise yaşlılık aylığı ödemeleri, sağlık harcamaları ve diğer giderlerden oluşmaktadır.

1.1. Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirleri

Sigortalının karşılaşılabileceği sosyal riskler sonucunda yapılacak sigorta yardımları ile Sosyal Güvenlik Kurumu'nun yönetim giderlerinin karşılığı olarak alınan para sosyal güvenlik primi olarak adlandırılmaktadır.

Sosyal sigortaların başlıca gelirini oluşturan sosyal güvenlik primleri (Korkusuz ve Uğur, 2009:182; Sakar, 2017:63) ücretin bir parçasıdır. İşçinin emeği karşılığında hak ettiği ücretin bir kısmının işveren tarafından ilgili sosyal güvenlik kurumuna yatırılması; geri bırakılmış ücret, dolaylı ücret veya sosyal ücret olarak adlandırılmaktadır. Farklı bir görüşe göre ise sosyal güvenlik primleri vergi niteliğindedir (Talas, 1983:359; Tuncay ve Ekmekçi, 2011:136; Dilik, 1992:219; Korkusuz ve Uğur, 2009:185).

Türk sosyal güvenlik sisteminde primler 5510 sayılı Sosyal Güvenlik ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununda düzenlenmiştir. 5510 sayılı Kanunda; iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortalarını kapsamak üzere kısa vadeli sigorta kolları primi; malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarını kapsamak üzere uzun vadeli sigorta kolları primi; sağlık riskini sigortalamak üzere genel sağlık sigortası primi; yaşlılık aylığı alan bazı çalışanların tekrar çalışmaya başlaması durumunda alınan sosyal güvenlik destek primi ve bazı kamu görevlileri için öngörülen özel primler bulunmaktadır. 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununda ise işsizlik sigortası primi düzenlenmiştir.

Tablo 1' de görüldüğü üzere Türkiye'de sosyal güvenlik primleri işveren, işçi ve devlet tarafından ödenmektedir. Sosyal güvenlik primleri, 5510 sayılı kanun 4/1/a ve 4/1/c sigortalıları için, sigortalının kazancının belirli bir yüzdesi üzerinden; 4/1/b sigortalıları içinse prime esas alt ve üst kazanç sınırları arasından kendilerinin belirleyecekleri bir meblağ üzerinden yapılmaktadır (Güzel, Okur ve Caniklioğlu, 2016:222).

Tablo 1: Hizmet Akdine Tabi Olanlar Açısından Prim Oranları, 2019.

Sigorta Kolları	Sigortalı Payı %	İşveren Payı %	Toplam %
Kısa Vadeli Sigorta Kolları (İş Kazası ve Meslek Hastalığı)	-	2	2
Uzun Vadeli Sigorta Kolları (Malullük, Yaşlılık ve Ölüm Sigortaları)	9	11	20
Genel Sağlık Sigortası Primi	5	7,5	12,5
İşsizlik Sigortası Primi	1	2	3
Toplam	15	22,5	37,5

İş akdine göre işverene bağımlı olarak çalışan işçiler için sigortalının kendisi ve işvereni birlikte prim öderken, kendi adına bağımsız olarak çalışanların primlerinin tamamı kendileri tarafından ödenmektedir. Kısa vadeli sigorta kolları primi işveren tarafından ödenirken; Genel Sağlık Sigortası Primi ve uzun vadeli sigorta kolları için sigortalılar ve işverenleri birlikte prim ödemektedirler. İşsizlik sigorta fonu primleri ise işçi, işveren ve devlet tarafından ödenmektedir.

Kişisel sorumluluk ilkesinin bir sonucu olarak primlerin bir bölümüne sigortalılar katlanmaktadır (Uşan, 2009:129; Tuncay ve Ekmekçi, 2016:157; Korkusuz ve Uğur, 2009:50; Güzel, Okur vd., 2016:63). İşverenden prim alınmasının gerekçesi (Güzel, Okur vd., 2016:63) ise, sigortalının uğradığı iş kazası, meslek hastalığı ve işsizlik gibi sosyal risklerde işverenin doğrudan sorumlu görülmesi ayrıca sosyal güvenliğin sağladığı yarının endişesinden kurtulmanın emeğin verimliliğini artırması ve bundan işverenin karlı çıkmasıdır (Şakak, 2017:65; Talas, 1983:357; Yetik, 2018:12). Sosyal güvenlik primlerinin bir kısmının devlet tarafından ödenmesinin ana sebebi; sosyal güvenlik hakkının temel bir insan hakkı olarak kabul edilmesi ve sosyal güvenliği sağlama görevinin devlete verilmesidir. Nitekim; 1982 Anayasası'nın 60. maddesinde "Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir" denildikten sonra "bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alma ve teşkilatı kurma görevi" devlete verilmiştir (Cural, 2016:694). Türkiye'de devletin

*Sosyal Sigorta Prim Teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirlerine Etkisi:
Ekonometrik Bir Analiz*

doğrudan prim ödeyerek sosyal sigortaların finansmanına katıldığı ilk örnek işsizlik sigortasıdır (Alper, 2011:35).

Türkiye’de 1990’lı yıllardan itibaren sosyal güvenlik açıklarını kapatmak için bütçeden kaynak aktarılması bütçe açığı ve kamu borçlanma gereğini artırarak ekonomi üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Borçlanma gereğinin artması sonucu sosyal güvenlik açıklarının vergilerle (Bulut, 2010:193) ya da borçlanmayla finanse edilmesiyle artan kamu borç stoku; faiz oranları ve enflasyonun artmasına yol açmakta, yatırımları engellemekte ve işsizlik oranını artırmaktadır.

Sosyal güvenlik sisteminin açıklarını ve temel ekonomik göstergeler üzerindeki olumsuz ekonomik etkilerini azaltmak, mali açıdan sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemi oluşturmak amacıyla sosyal güvenlik reformu uygulanmaya başlanmıştır.

Tablo 2: Sosyal Güvenlik Kurumu Gelir ve Gider Dengesi, 2000-2018
(Yüz Bin TL.)

	Gelirler				Giderler	Açık	Gelirlerin Giderleri Karşılama Oranı(%)
	Prim Gelirleri	Devlet Katkısı	Diğer Gelirler	Toplam			
2000	6.575		2.000	8.575	10.987	-2.411	78,1
2001	9.739		3.621	13.360	17.830	-4.470	74,9
2002	14.821		5.196	20.018	27.982	-7.964	71,5
2003	21.178		6.738	27.916	41.336	- 13.419	67,5
2004	27.423		7.265	34.689	50.621	- 15.932	68,5

2005	30.882		10.367	41.249	59.941	- 18.691	68,8
2006	41.619		12.211	53.830	71.867	- 18.036	74,9
2007	44.051		12.823	56.874	81.915	- 25.040	69,4
2008	54.546	1.718	10.992	67.257	93.159	- 25.901	72,2
2009	54.579	10.879	12.614	78.072	106.775	- 28.702	73,1
2010	66.912	15.170	13.190	95.273	121.997	- 26.724	78,1
2011	89.560	21.176	13.743	124.479	140.715	- 16.235	88,5
2012	99.359	23.537	20.032	142.928	160.223	- 17.294	89,2
2013	118.728	27.471	16.813	163.013	182.688	- 19.675	89,2
2014	135.238	30.512	18.578	184.328	204.400	- 20.071	90,2
2015	159.480	37.526	23.096	220.102	231.545	- 11.443	95,1
2016	184.445	46.457	24.976	255.880	276.535	- 20.655	92,5
2017	208.064	51.767	28.728	288.559	312.734	- 24.174	92,3

*Sosyal Sigorta Prim Teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirlerine Etkisi:
Ekonometrik Bir Analiz*

2018	211.510	43.987	50.317	305.815	322.283	- 16.467	94,9
------	---------	--------	--------	---------	---------	-------------	------

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu Yıllık Raporları (2018).

Tablo 2’ de açıklanan veriler, 2000-2007 yılları arasında sosyal güvenlik kurumu prim gelirlerinin sürekli bir artış içerisinde olmasına rağmen bütçeden yapılan transferlerinde de artışın devam ettiğini göstermektedir. 2008 yılında 54.546.453 TL olan prim gelirlerinin 2018 yılında 211.510.907 TL’ye yükseldiği görülmektedir. Çalışmada, sosyal güvenlik reformu ile uygulanmaya başlayan sosyal sigorta prim teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirlerindeki artışa olan etkisi araştırılmaktadır.

1.2. Sosyal Sigorta Prim Teşvikleri

Sosyal güvenlik finansmanının büyük kısmının ücretler üzerinden alınan sosyal güvenlik primleri ile karşılanıyor olması ücretler üzerindeki maliyetleri artırmakta ve işverenlerin kayıt dışı istihdamı tercih etmesine (Tuncay ve Ekmekçi, 2011:56) ya da sigorta prim gün sayısının eksik gösterilmesine, sigorta primlerinin düşük ücretler üzerinden yatırılmasına sebep olmaktadır (Alper, 2018:207). Kayıt dışı istihdam, sigorta prim gün sayısının eksik gösterilmesi ve sigorta primlerinin gerçek ücretler üzerinden yatırılmaması haksız rekabet ortamı yaratmakta, çalışanları, emek piyasalarını ve toplumu olumsuz olarak etkilemektedir. Ana hatlarıyla yaşanan olumsuzluklar çalışanlar açısından; emeklilik haklarından mahrum olma veya düşük emekli aylığı bağlanması durumu şeklinde gerçekleşmektedir. Ayrıca kayıt dışı çalışma nedeniyle sosyal güvencesi olmayan çalışanlar hastalandıklarında, iş kazası geçirdiklerinde ya da meslek hastalığına yakalandığında Sosyal Güvenlik Kurumunun sigortalı çalışanlara sağlamış olduğu tedavi imkânlarından faydalanamamaktadırlar. Hastalık süresince de çalışmadıklarından gelirden mahrum kalmaktadırlar. Sosyal Güvenlik Kurumu açısından, ödenmesi gereken sosyal güvenlik primleri ödenmediğinden, sosyal güvenlik sisteminin finansman sorunu ortaya çıkmakta, sosyal güvenlik açıkları bütçeden karşılanmaktadır.

Çalışanların ödedikleri primlerde yapılacak bir artış reel ücreti düşürüp işgücü arzını etkilerken, işverenin ödediği katkı payının artması işgücü maliyetini artırıp işgücü talebini düşürmektedir (Goudswaard ve Caminada, 2015:37). Türkiye’de işgücü maliyetlerini düşürmek ve işverenleri ek istihdam konusunda teşvik etmek için sosyal güvenlik prim yükümlülüklerinin bir kısmının devlet tarafından karşılanması esası kamuoyunda istihdam paketi olarak bilinen çeşitli teşvik yasaları ile benimsenmiştir (Caniklioğlu, 2011:15).

İşgücü maliyetlerini azaltan sigorta prim teşvikleri; kayıt dışı istihdamın azaltılmasını hedefleyen (Şahin, 2018:2056), kayıt dışı istihdam sorunun yaratmış olduğu toplumsal ve ekonomik olumsuzlukların da önüne geçebilmek için önemli bir aktif politika aracı (Güzel, Okur ve Caniklioğlu, 2016:280) olarak uygulanmaktadır.

Sosyal sigorta primi teşvikleri; yatırım ortamına katkıda bulunularak üretimin ve istihdamın artmasına ve işsizlik sorununun çözümüne katkı sağlamaktadır. Kayıtlı istihdamın artması sosyal güvenlik prim gelirlerinin artmasına ve sosyal güvenlik sisteminin finansman açıklarının azalmasına etki etmektedir.

Sosyal sigorta prim teşviklerinin bir kısmı belirli bir tarih aralığını kapsarken bir kısmı sürekli niteliktedir. Bu teşviklerin önemli bir kısmı 5510 ve 4447 sayılı Kanunlarda düzenlenmişken bir kısmı da diğer kanunlarda düzenlenmiştir. Çeşitli kanun ve şartlara göre yararlandırılan sigorta prim teşviklerinden faydalanmanın ortak şartı olan işverenin kayıt dışı veya sahte sigortalı çalıştırmaması, prim ve primine ilişkin borcun bulunmaması sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği ve finansman açıklarının azaltılması açısından önemlidir.

1.2.1. 5510 Sayılı Kanunun 81 İnci Maddesinin Birinci Fıkrasının (I) Bendi Kapsamında Uygulanan Beş Puanlık Prim İndirimi

Prim borçlarını düzenli olarak ödeyen özel sektör işverenlerine 01.10.2008 tarihinden itibaren malullük, yaşlılık ve ölüm sigorta kolları işveren hissesinde beş puanlık indirim uygulanmaktadır. SGK’ya prim borcu bulunan, kayıt dışı sigortalı çalıştıran ya da sahte sigortalı bildiriminde bulunan işverenler teşvikten yararlanamamaktadırlar (Olgaç ve Bulut, 2014:107).

*Sosyal Sigorta Prim Teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirlerine Etkisi:
Ekonometrik Bir Analiz*

Teşvik hükümleri Türk vatandaşları ile birlikte yabancı uyruklu sigortalılar hakkında da uygulanabilmektedir. Ev hizmetlerinde on gün ve daha fazla süre ile sigortalı çalıştırmakta olan işverenler belirlenen şartları sağlamaları halinde teşvikten faydalanabilmektedirler (Caniklioğlu, 2011:33). Beş puanlık prim teşviki, işverenin ödemek zorunda olduğu uzun vadeli sigorta kolları priminin yüzde beşinin Hazinece karşılanmasından ibarettir. Beş puanlık prim teşvikinin kesilmesi Kanunda iki şarta bağlanmıştır. Buna göre; yapılacak kontrol ve denetimler sonucunda, çalıştırdıkları kişileri Kuruma bildirilmedikleri ya da bildirdikleri sigortalıların işyerinde fiili olarak çalışmadıklarının tespiti halinde işverenler bir yıl süreyle bu teşvikten yararlanamamaktadırlar (5510 sayılı Kanun, md. 81).

1.2.2. 5510 Sayılı Kanun'un 81 inci Maddesinin Birinci Fıkrasının (İ) Bendi Kapsamında Yurtdışına Götürülen/Gönderilen Sigortalılara Uygulanan Beş Puanlık Prim İndirimi

Özel sektör işverenine ait yurt dışı işyerlerinde çalıştırılmak üzere yurt içinden götürülen sigortalıların prime esas kazançları üzerinden hesaplanan genel sağlık sigortası primlerinin işveren hissesinin beş puanlık kısmı 01.06.2013 tarihinden itibaren uygulanmaktadır. SGK' ya prim borcu bulunan, kayıt dışı sigortalı çalıştıran ya da sahte sigortalı bildiriminde bulunan işverenler teşvikten yararlanamamaktadırlar (5510 sayılı Kanun, md. 81).

1.2.3. 5510 Sayılı Kanun'un 81 inci Maddesinin İkinci Fıkrası Kapsamında Uygulanan İlave Altı Puanlık Prim İndirimi

Sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi dikkate alınarak belirlenen 51 il ile Bozcaada ve Gökçeada ilçelerinde faaliyet gösteren özel sektör işverenlerinin teşvik edilmesi kararlaştırılmıştır (2013/4966 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı). İşverenlere, öncelikle 5510 sayılı Kanununun 81 inci maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde öngörülen beş puanlık indirim, ardından prime esas kazanç alt sınırına kadar olan kazançlar üzerinden hesaplanan malullük, yaşlılık ve ölüm sigorta primlerinde altı puanlık indirim sağlanmaktadır. Kuruma bildirdiği sigortalıları çalıştırmayan işverenler 6 puanlık indirim sağlayan sigorta prim teşvikinden bir yıl süre ile

yararlanamamaktadır (2016/8 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Genelgesi). 25.12.2018 tarihli ve 503 sayılı Cumhurbaşkan Kararı ile 2013/4966 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı kapsamındaki teşvik; (I), (II) ve (III) sayılı listelerde belirtilen yerlerde faaliyet gösteren işyerleri için 31.12.2019 tarihine kadar uygulanması kararlaştırılmıştır (503 sayılı Cumhurbaşkan Kararı, 25.12.2018).

Tablo 3: Teşvikten Yararlanılacak İller

(I) Sayılı Liste	(II) Sayılı Liste	(III) Sayılı Liste
Amasya	Aksaray	Ardahan
Artvin	Bayburt	Batman
Bartın	Çankırı	Bingöl
Çorum	Erzurum	Bitlis
Düzce	Giresun	Diyarbakır
Elazığ	Gümüşhane	Hakkari
Erzincan	Kahramanmaraş	Iğdır
Hatay	Kilis	Kars
Karaman	Niğde	Mardin
Kastamonu	Ordu	Muş
Kırıkkale	Osmaniye	Siirt
Kırşehir	Sinop	Şanlıurfa
Kütahya	Tokat	Şırnak
Malatya	Tunceli	Van

*Sosyal Sigorta Prim Teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirlerine Etkisi:
Ekonometrik Bir Analiz*

Nevşehir	Yozgat	Bozcaada- Gökçeada İlçeleri
Rize		
Sivas		
Trabzon		
Uşak		

1.2.4. Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar Gereği Uygulanan Prim Desteği

Büyük ölçekli yatırımlar, stratejik yatırımlar ve bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında desteklenen yatırımlardan, yatırıma başlama tarihinden önceki son altı aylık dönemde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilen ortalama işçi sayısına teşvik belgesi kapsamında gerçekleşen yatırımla ilave edilen, istihdam için ödenmesi gereken sigorta primi işveren payının asgari ücrete denk gelen oranı Ticaret Bakanlığı tarafından ödenmektedir (2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı).

Tablo 4: Bölgesel Teşvik Uygulamaları

Bölgeler	31.12.2013 tarihine kadar başlanılan yatırımlar	01.01.2014 tarihinden itibaren başlanılan yatırımlar	Bölgesel Teşvik Uygulamaları	Büyük Ölçekli Yatırımlar
			Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteğinin Sabit Yatırım Tutarına Oranı (%)	Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteğinin Sabit Yatırım Tutarına Oranı (%)

1	2 yıl	-	10	3
2	3 yıl	-	15	5
3	5 yıl	3 yıl	20	8
4	6 yıl	5 yıl	25	10
5	7 yıl	6 yıl	35	11
6	10 yıl	7 yıl	50	15

Kaynak: 19 Haziran 2012 tarihli ve 28328 sayılı Resmi Gazete

1.2.5. 5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun Gereği Uygulanan Prim Desteği

Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi maksadıyla uygulanan teşvik ile teknoloji merkezi işletmelerinde, Ar-Ge merkezlerinde, kamu kurum ve kuruluşları ile kanunla kurulan vakıflar tarafından veya uluslararası fonlarca desteklenen ya da TÜBİTAK tarafından yürütülen Ar-Ge ve yenilik projeleri ile rekabet öncesi işbirliği projelerinde ve tekno girişim sermaye desteklerinden yararlanan işletmelerde çalışan Ar-Ge ve destek personeli ile 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun geçici 2 nci maddesi uyarınca ücreti gelir vergisinden istisna olan personelin; çalışmalarını karşılığında elde ettikleri ücretleri üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesinin yarısı, 31.12.2023 tarihine kadar Maliye Bakanlığı tarafından ödenmektedir (5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun, md. 3; 2008-85 ve 2009-21 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Genelgeleri).

1.2.6. İlave İstihdam Teşviki

4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununa eklenen geçici 19'uncu madde ile kadın, engelli ve gençlere pozitif ayrımcılık temelinde ilave istihdam sağlayan özel sektör işverenlerine yönelik prim desteği sağlanarak kayıtlı istihdamın artırılması amaçlanmıştır.

İŞKUR'a kayıtlı ve işe alındıkları aydan önceki üç ayda on günden fazla 5510/4-a,b,c kapsamında sigortalılıkları bulunmayan işsizlerden 1.1.2018-

*Sosyal Sigorta Prim Teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirlerine Etkisi:
Ekonometrik Bir Analiz*

31.12.2020 tarihleri arasında işçi istihdam eden özel sektör işverenlerine on iki ay süre ile prim desteği sağlanmaktadır ve destek tutarı İşsizlik Sigorta Fonundan karşılanmaktadır. Ancak; işe giriş tarihi itibarıyla 18 yaşından büyük kadın, 18 yaşından büyük 25 yaşından küçük erkek sigortalılar ile Kuruma engelli olarak kayıtlı sigortalılar için prim desteği 18 ay olarak uygulanmaktadır. Destek miktarı, faaliyet icra edilen sektöre göre farklılık göstermektedir. İmalat ve bilişim sektörlerindeki işyerleri için sigortalının Prime Esas Kazancı üzerinden, diğer sektörlerde faaliyet gösteren işyerleri için prim desteği ise Prime Esas Kazancı alt sınırı üzerinden hesaplanacak sigortalı ve işveren hissesi primlerinin tamamı olarak uygulanmaktadır. Kayıt dışı işçi çalıştıran ya da kuruma bildirdiği sigortalıları fiilen çalıştırmayan işverenler bu destekten faydalanamamaktadırlar (4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu, Geçici Madde:19).

1.2.7. Kadın, Genç ve Mesleki Yeterlilik Belgesi Olanların Teşviki

31.12.2020 tarihine kadar son altı aydır işsiz kişileri son altı aylık ortalama sigortalı çalışan sayısına ilave olarak istihdam eden özel sektör işverenlerin sosyal güvenlik primi işveren payları İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmaktadır (4447 sayılı Kanun, Geçici Madde 10; 6111 sayılı Kanun, md.74).

Tablo 5: 6111 Sayılı Kanun'a Göre Sigorta Prim Teşvikinden Yararlanma Süreleri

CİNSİYET	ÇALIŞMA DURUMU	YAŞ GRUBU	MESLEKİ YETERLİLİK BELGESİ	MESLEKİ VE TEKNİK OKUL VEYA İŞKUR KURSU	İŞKURA KAYITLI İSSİZ	TEŞVİK SÜRESİ (AY)
KADIN	ÇALIŞMAYAN	18+	X	X	X	24
			X	X	+	30
			X	+	X	36
			X	+	+	42
			+	X	X	48
			+	X	+	54
	ÇALIŞAN	+	X	X	12	
	X	+	X	12		
ERKEK	ÇALIŞAN	18-29	X	X	X	24
			X	X	+	30
			X	+	X	36
			X	+	+	42
			+	X	X	48
			+	X	+	54
		+	X	X	24	
		+	X	+	30	
		X	+	X	24	
		X	+	+	30	
		X	X	+	6	
		ÇALIŞMAYAN	+	X	X	12
	X	+	X	12		

Kaynak: Kadın, Genç ve Mesleki Yeterlilik Belgesi Olanların Teşviki, (<https://www.iskur.gov.tr/isveren/tesvikler/kadin-genc-ve-mesleki-yeterlilik-belgesi-olanlarin-tesviki/>, erişim: 01.04.2019).

Uygulanan bu teşvik ile kadın ve gençlerin istihdamının artırılması tercih edilmiştir.

1.2.8. İşsizlik Ödeneği Alanlara Yönelik Teşvik

İşveren tarafından son altı aylık süreçte ortalama sigortalı sayısına ilave olarak, kendisine işsizlik ödeneği ödenen bir kişinin istihdam edilmesi durumunda kısa vadeli sigorta primi tutarının yüzde biri olmak üzere işçi ve işveren payı sigorta primleri ile genel sağlık sigortası primi kalan işsizlik

*Sosyal Sigorta Prim Teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirlerine Etkisi:
Ekonometrik Bir Analiz*

ödeneği süresince İşsizlik Sigorta Fonundan karşılanmaktadır (4447 sayılı Kanun, Md.50).

1.2.9. Engelli İstihdamı Teşviki

4857 sayılı İş Kanununa göre elli veya daha fazla işçi çalıştırdıkları özel sektör işyerlerinde yüzde üç engelli çalıştırma (4857 Sayılı İş Kanunu, md.30) zorunluluğunun üzerinde engelli çalıştırmaları durumunda işverenlerin bu şekilde çalıştırdıkları her bir engelli için asgari ücret düzeyindeki sosyal güvenlik primi işveren paylarının tamamı Hazine tarafından karşılanmaktadır. Geçmiş sigorta primi, işsizlik sigortası primi, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı olan ve kayıt dışı sigortalı ya da sahte sigortalı bildiri olan işyerleri bu destekten faydalanamamaktadırlar (2008-77 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Genelgesi).

1.2.10. Asgari Ücret Desteği

Asgari ücret desteği 5510 sayılı Kanuna eklenen geçici madde ile 2016 yılından itibaren yürürlüğe girmiş, 2017 ve 2018 yıllarında uygulanmaya devam edilmiştir. Asgari ücret desteği 2019 yılı süresince devam edecektir (5510 sayılı Kanun, Geçici madde.78).

2019 yılında 500 ve üzerinde uzun vadeli sigortalı personel çalıştıranlar aylık 100,80, altında personel çalıştıranlar 150 TL asgari ücret desteği sağlanmaktadır. Toplu iş sözleşmesi yapılan işyerleri için ve linyit ve taş kömürü çıkarılan işyeri için destek tutarı daha yüksek olarak belirlenmiş ve işyerinin 2019 yılından önce tescil edilmiş olmasına göre de destek tutarı farklılık göstermektedir.

1.2.11. Çok Tehlikeli Sınıfta Yer Alan ve Ondan Fazla Çalışanı Bulunan İşyerlerinde İşsizlik Sigortası Primi İşveren Payı Teşviki

Çok tehlikeli sınıfta yer alıp ondan fazla çalışanı bulunan ve üç yıl içinde ölümlü veya sürekli iş göremezlikle sonuçlanan bir iş kazası meydana gelmeyen işyerlerinde 01 Ocak 2019- 31 Aralık 2021 tarihleri arasında, üç yıl süreyle prim indirimi yapılarak işsizlik sigorta priminin yarısı alınmayacaktır (6645 sayılı Kanun, md.25).

2. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde sosyal sigorta prim teşviklerinin istihdam üzerine etkilerini ve sosyal güvenlik prim oranlarının sosyal güvenlik kurumu prim geliri üzerine etkilerini ölçen çalışmalar bulunmasına rağmen sosyal sigorta prim teşviklerinin sosyal güvenlik kurumu prim gelirleri üzerine etkilerini ölçen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Çalışmanın bu yönüyle literatürdeki eksikliği tamamlar nitelikte olacağı düşünülmektedir.

Fidan ve Genç (2013), Hanehalkı İşgücü Anketinde var olan değişkenlerle ikili lojistik regresyon modelini kurarak, Türkiye’de kayıt dışı istihdama etki eden mikro faktörlerin belirlenmesine yönelik yaptıkları çalışmalarında; kayıtlı istihdamı artırmak amacıyla yürürlüğe konulan 4447 sayılı Kanunun geçici 10.maddesindeki %5 puanlık prim indirimi teşvikinin, kayıt dışı istihdam oranını düşürme konusunda, gençlerde (18-30) ve kadınlarda istenilen sonucu vermediği sonucuna ulaşmışlardır.

Uysal (2013), kadın ve genç istihdamına verilen sigorta prim teşviklerinin 30-44 yaş aralığındaki kayıtlı kadın istihdamı üzerindeki etkileri inceleyen çalışmasında; teşvikler ile birlikte 30-44 yaş arası kayıtlı kadın istihdamında artış yaşandığını ortaya koymuştur.

Organ ve Yavuz (2017), sosyal güvenlik sisteminin sorunlarını inceledikleri çalışmalarında; Türkiye’de aktif pasif dengesinin çalışanlar üzerinde önemli seviyede bir prim yükü getirdiği ve bu durumun istihdam noktasında kayıt dışılığı özendirdiğini belirtmişlerdir.

Binay (2015), sosyal güvenlik prim oranının kurumun prim gelirlerine katkısını hesapladığı çalışmasında prim gelirleri ve prim oranları arasındaki ilişkiyi modellemiştir. Kurumun prim gelirleri ile Laffer eğrisine benzer şekilde sigorta prim yükü arasında ciddi bir parabolik ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Iturbe-Ormaetxe (2011; 2015), işverenlerin ve çalışanların ödedikleri sosyal güvenlik katkı paylarındaki bir artışın, istihdam üzerinde aynı negatif etkiyi yarattığını, prim yükünün işverenler ve çalışanlar arasında nasıl paylaştırıldıklarını önemli olmadığını belirtmiştir.

Pissarides (1998), istihdam vergi indirimlerinin işsizlik ve ücretler üzerindeki etkilerini dört denge modelinde incelediği çalışmasında istihdam

*Sosyal Sigorta Prim Teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirlerine Etkisi:
Ekonometrik Bir Analiz*

vergi indirimlerinin işsizlik üzerinde önemli etkileri olduğu sonucuna ulaşmıştır.

3. Veri Seti ve Yöntem

Bu çalışmanın amacı; 2009-2017 yılları arasında uygulanan sosyal sigorta prim teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirlerine etkisini ortaya koymaktır. Sosyal sigorta prim teşvikleri ile Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirleri arasındaki ilişkinin ekonometrik olarak incelenmesinde kullanılan zaman serileri Sosyal Güvenlik Kurumu, İŞKUR ve TÜİK yıllık raporlarından elde edilmiştir. Çalışmada sosyal sigorta prim teşvikleri (it) bağımsız değişken ve Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirleri (pg) bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Analizlerde Eviews 10.0 ekonometrik paket program kullanılmıştır.

Analize başlamadan önce öncelikle değişkenlerin logaritması alınmış serilerde durağanlık araştırılması için birim kök testleri uygulanmıştır. Analizde kullanılan zaman serilerinin varyanslarını ve ortalamalarını zamandan bağımsız bir şekilde hareket etmelerini sağlamaya yarayan Genişletilmiş – Dickey Fuller (ADF) testi ile serilerin durağanlık dereceleri tespit edilmiştir. Engle Granger Eşbütünlük testi ile seriler arasında uzun dönemli ilişkinin varlığı araştırılmıştır. Seriler arasında uzun dönemli bir ilişkinin bulunması sebebiyle Granger nedensellik testi yapılarak analize konu olan seriler arasındaki nedensellik ilişkisi araştırılmıştır.

4. BULGULAR

Zaman serilerinin en önemli yönlerinden biri durağan olup olmamasıdır. Çünkü ekonometrik olarak anlamlı ilişkilerin çıkması için serilerin durağan olması gereklidir. Çalışmada zaman serilerinin durağan olup olmadıklarına ilişkin kullanılan Genişletilmiş Dickey-Fuller (1981) (Augmented Dickey-Fuller – ADF) modeli için kurulan hipotezler için temel hipotez birim kök var yani seriler durağan değil iken alternatif hipotez de ise birim kök olmadığı serilerin durağan olduğunu göstermektedir. Augmented Dickey Fuller modeli aşağıdaki gibi gösterilmektedir.

$$\Delta Y_t = \rho Y_{t-1} + \sum_{i=1}^k \Delta Y_{t-1} + \varepsilon_t$$

Logaritması alınmış değişkenlerde düzey değerlerinde ve birinci fark değerlerinde ADF testi sonucu Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Augmented Dickey Fuller (ADF) Birim Kök Test Sonuçları

Seriler	DÜZEY DEĞERDE			BİRİNCİ FARK DEĞERDE		
	ADF Değeri	Olasılık Değeri	Kritik Değer 10% Level	ADF Değeri	Olasılık Değeri	Kritik Değer 10% Level
Δit	1,441686	0,9952	2,841819	-3,018128	0,0831	-2,841819
Δpg	-2,584358	0,1378	-2,841819	-6,348288	0,0036	-2,898418

Tablo 6 incelendiğinde, ADF test istatistiğine göre sosyal sigorta prim teşvikleri ve Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirleri serileri düzeyde durağan değilken, birinci farkları alındığında ADF test istatistiği değerinin %10 anlamlılık seviyesinde serilerin durağanlaştığı görülmektedir. Serilerin birinci fark değerleri için birim kök olduğunu ifade eden sıfır hipotezi reddedilmiştir. Çalışmada kullanılan tüm değişkenlerin durağanlık mertebesi I(1)’dir.

Dickey-Fuller testinde gecikme uzunluklarının doğru seçilmesi testin gücü ve parametrelerin anlamlılık düzeyleri bakımından önemli görüldüğünden gecikme uzunluğu testi yapılmıştır.

Tablo 7: Gecikme Uzunluğu

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	2.930550	NA	0.002638	-0.265871	-0.281326	-0.456883
1	16.69123	15.72650*	0.000182	-3.054638	-3.101001	-3.627673

*Sosyal Sigorta Prim Teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirlerine Etkisi:
Ekonometrik Bir Analiz*

2	28.46845	6.729838	3.62e-05*	-5.276700*	-5.35397*	-6.231758*
---	----------	----------	-----------	------------	-----------	------------

Tablo 7 incelendiğinde modelde en uygun gecikme uzunluğu tüm bilgi kriterlerine göre 2 olarak belirlenmiştir. Değişkenler arasında eşbütünleşmenin bulunması gerçek uzun dönemli bir ilişki anlamına gelmektedir (Onay, 2006:5). Bu sebeple seriler arasındaki uzun dönemli ilişkileri incelemek, uzun dönem denge ilişkisinin saptanması ve test edilmesi amacı ile eş bütünüleşme analizi yapılmıştır.

Tablo 8: Engle Granger Eşbütünüleşme Testi Sonuçları

			t-Statistic	Prob.
Augmented Dickey-Fuller test istatistiği			-3.901606	0.0841
Test	Kritik	%1 level	-6.292057	
Değeri		%5 level	-4.450425	
		%10 level	-3.701534	

Yapılan test sonucunda elde edilen t- istatistik değeri (-3.901606), %10 anlamlılık düzeyi ile 10 gözlem ve iki değişken için bulunan Engle-Granger tablo değeri-3.701534'ten büyük olduğu için eşbütünüleşme hata terimleri serisi durağandır. Bu sonuca göre iki serinin eşbütünüleşik seriler olduğu uzun dönemde beraber hareket ettikleri söylenebilir. Sosyal sigorta prim teşvikleri ile Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirleri arasındaki ilişkinin yönünü belirlemek amacıyla Granger nedensellik testi uygulanmıştır.

Tablo 9: Granger Nedensellik Test Sonuçları

	Chi-sq	df	Prob.
İt	16.73386	2	0.0002
Pg	0.123070	2	0.9403

Granger nedensellik testi sonuçlarına göre, %5 anlamlılık düzeyinde sosyal sigorta prim teşvikleri değişkeninden Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirleri değişkenine doğru bir nedensellik olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bununla birlikte Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirleri değişkeninden sosyal sigorta prim teşvikleri değişkenine doğru bir nedensellik bulunmamaktadır. Bu bulguya göre sosyal sigorta prim teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirlerini etkilediği söylenebilir. Diğer bir ifadeyle sosyal sigorta prim teşviklerinde meydana gelen değişim sonucunda Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirlerinde de değişim meydana gelmektedir.

Tablo 10: En Küçük Kareler Yöntemi

Bağımlı Değişken: Sosyal Güvenlik Prim Gelirleri (Pg)				
Değişken	Coefficient	Std.Error	t-Statistic	Prob.
C	8.910311	1.126734	7.908087	0.0001
İt	0.606028	0.070774	8.562814	0.0001
R²	0.912851	F-statistic		73.32179
Schwarz Criterion	-0.816204	Prob (F-statistic)		0.000059
Dublin-Watson	0.981501			

*Sosyal Sigorta Prim Teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirlerine Etkisi:
Ekonometrik Bir Analiz*

En küçük kareler yöntemine göre olasılık değeri 0.05'den küçük olduğundan anlamlı bulunmuştur. Prob (F-statistic) değeri 0.05'ten küçük olduğundan modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 10 incelendiğinde değişkenler arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu görülmektedir. Sosyal sigorta prim teşvikleri %1 arttığında Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirleri %0,6 oranında artmaktadır. Bu sonuç Granger nedensellik testi sonuçları ile uyumludur.

Tablo 11: Otokorelasyon Test Sonuçları

Autocorrelation	Partial Correlation	AC	PAC	Q-Stat	Prob	
		1	0.274	0.274	0.9316	0.334
		2	-0.242	-0.343	1.7587	0.415
		3	-0.107	0.094	1.9472	0.583
		4	-0.117	-0.236	2.2164	0.696
		5	-0.373	-0.345	5.6565	0.341
		6	-0.329	-0.257	9.2234	0.161
		7	0.202	0.188	11.237	0.129
		8	0.191	-0.222	14.842	0.062

Bu testler sonucunda, serilerde otokorelasyonun olmadığı (LM probability değerlerinin 0,05'den büyük olduğu) görülmüştür. Ekonometrik modelde yer verilen değişkenlerin hata terimleri arasında ilişkinin tespiti için yapılan iki gecikme düzeyli test sonucunda otokorelasyon olmadığı görülmüştür.

SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye'de istihdam artırıcı teşviklerin Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirleri üzerindeki etkisi 2009-2017 dönemi yıllık verileri kullanılarak incelenmiştir. ADF test istatistiğine göre sosyal sigorta teşvikleri ve Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirleri serileri düzeyde durağan değilken, birinci farkları alındığında ADF test istatistiğinin değeri %10 anlamlılık seviyesinde serilerin durağanlaştığı görülmüş ve Engle Granger Eşbütünleşme Testi sonuçlarına göre iki serinin eşbütünleşik olduğu tespit edilmiştir. Sonrasında yapılan Granger nedensellik testi sonuçlarına göre, %5

anlamlılık düzeyinde sosyal sigorta teşvikleri değişkeninden prim gelirleri değişkenine doğru bir nedensellik bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle sosyal sigorta teşviklerinde meydana gelen değişim sonucunda prim gelirlerinde de değişim meydana gelmektedir. Sosyal sigorta teşvikleri %1 arttığında prim gelirleri %0,6 oranında artmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirlerinin sosyal sigorta teşvikleri oranında artış göstermemesinin nedeni, teşviklerden yararlanan işverenler tarafından yeni işe alınan çalışanların ücretlerinin ve sosyal güvenlik primlerinin asgari ücret düzeyinden gösteriliyor olması ihtimalidir.

İşverenlere yapılan teşvik uygulamalarında prime esas alt ve üst kazanç oralarına göre bir teşvik oranı oluşturulursa teşvik sistemi ile artan istihdam ile Sosyal Güvenlik Kurumu prim gelirleri de artacaktır. Örneğin, prime esas alt kazanç oranında sigorta primi ödeyenlere %5, üst kazanç oranında sigorta primi ödeyenlere ise %10 prim teşviki uygulaması kurum prim gelirlerini artıracaktır.

KAYNAKÇA

AKÇACI, T., (2007) “Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri”, Arın Yayınları, Ankara.

ALVAREZ PARRA, F. and SANCHEZ, J., (2009) “Unemployment Insurance With A Hidden Labor Market”, Journal Of Monetary Economics, C. 56, Sa. 7, s. 954-967.

ALPER, Y., (2011) “Sosyal Güvenlik Reformu ve Finansmanla İlgili Beklentiler”, Sosyal Güvenlik Dergisi, (1), s.1-46.

ALPER, Y., (2018) “Sosyal Sigortalar Hukuku”, Dora Yayıncılık. Bursa.

BİNAY, M. (2015) “The Laffer Effect at Turkish Social Security Administration’s Premium Revenue”, Procedia Economics and Finance, s. 592 – 597.

BULUT, M. (2010) “Sosyal Parafiksal Yükümlülükler Yönüyle Sosyal Güvenlik Usul Hukuku”, Ankara, Bilge Yayınevi, Ankara.

CANIKLIOĞLU, N. (2011) “Sosyal Sigortalarda Prim Teşvikleri”, İstanbul, Beta Yayınevi, İstanbul.

*Sosyal Sigorta Prim Teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirlerine Etkisi:
Ekonometrik Bir Analiz*

CANİKLİOĞLU, N. (2011). “6111 Sayılı Kanun’la İşsizlik Sigortası Kanununda Yapılan Değişiklikler”, Toprak İşveren Dergisi, s.10-21.

CURAL, M. (2016) “Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Mali Yapısı ve Sisteme Yapılan Bütçe Transferlerinin Ekonomik Yansımaları”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.21, S.2, s.693-706.

DİLİK, S. (1992) “Sosyal Güvenlik”, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

FİDAN, H. ve GENÇ, S. (2013) “Kayıt Dışı İstihdam ve Kayıt Dışı İstihdamda Etki Eden Mikro Faktörlerin Analizi: Türkiye Özel Sektör Örneği”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5 (9), s.138-150.

GOUDSWAARD, K. and CAMİNADA, K. (2015) “Social Security Contributions: Economic and Public Finance Considerations”, International Social Security Review, 68(4), s. 25-46.

GÜNEŞ, İ. ve YAKAR, S. (2013) “Sosyal Sigorta Finansman Yöntemleri ve Türkiye’de Sosyal Sigorta Kurumlarının Finansman Yöntemlerinin Değerlendirilmesi”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s.127-142.

GÜZEL, A., OKUR, A. R. ve CANİKLİOĞLU, N. (2016). “Sosyal Güvenlik Hukuku”, Beta Yayınevi, İstanbul.

ITURBE ORMAETXE, I. (2011) “Visibility Of Social Security Contributions And Employment”, XVIII Encuentro De Economía Pública, s.46.

ITURBE ORMAETXE, I. (2015) “Salience of Social Security Contributions and Employment”, International Tax Public Finance, 22, s.741-759.

KORKUSUZ, R. ve UĞUR, S. (2019) “Sosyal Güvenlik Hukukuna Giriş”, Karahan Kitapevi, Ankara.

OLGAÇ, C. ve BULUT, M. (2014) “İstihdam Teşvikleri”, TÜRMOB Yayınları, Ankara.

ORGAN, İ. ve YAVUZ, E. (2017) “Sosyal Güvenlik Sistemi Açıklarının Analizi ve Ekonomi Üzerindeki Etkisi”, Aydın İktisat Fakültesi Dergisi Cilt.2, Sayı.1, s.105-123.

ONAY, C. (2006) “A Cointegration Analysis Approach to European Union Integration: The Case of Acceding and Candidate Countries”, European Integration Online Papers, 10, s.1-16.

ÖZTÜRK, B. (2015) “Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Primler”, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

PİSSARİDES, C. (1998) “The impact of employment tax cuts on unemployment and wages; The role of unemployment benefits and tax structure”, European Economic Review 42 (1), s.155-183.

SOSYAL GÜVENLİK Kurumu Yıllık Raporları (2018)

ŞAHİN, M. (2018) “İşverenler Perspektifinden Türkiye’de Kayıt Dışı İstihdamın Temel Belirleyicileri: Bir Anketten Sonuçlar”, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(3) s.2055-2071.

ŞAKAR, M. (2017) “Sosyal Sigortalar Uygulaması”, İstanbul, Beta Yayınevi, İstanbul.

TALAS, C. (1983) “Sosyal Ekonomi”, Ankara Üniversitesi SBF Yayını, Ankara.

TUNCAY A. C., EKMEKÇİ, Ö. (2011) “Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri”, İstanbul, Beta Yayınevi, İstanbul.

TUNCAY A. C., EKMEKÇİ, Ö. (2016) “Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri”, Beta Yayınevi, İstanbul, 2016.

UŞAN, M. F. (2009) “Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları”, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

UYŞAL, G. (2013) “Kadın İstihdamına Verilen Teşvikler İşe Yarıyor”, Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi Araştırma Notu 151, İstanbul.

*Sosyal Sigorta Prim Teşviklerinin Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirlerine Etkisi:
Ekonometrik Bir Analiz*

YETİK, M. (2018) “Sosyal Güvenlik Hukukunda Primler ve Prim Teşvikleri”, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu.

4857 Sayılı İş Kanunu.

5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunun.

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.

6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.

6645 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

503 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı, 25.12.2018.

28328 sayılı Resmî Gazete, 19 Haziran 2012.

2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

2013/4966 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

2008-77 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Genelgesi.

2008-85 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Genelgesi.

2009-21 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Genelgesi.

2016/8 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Genelgesi.

Kadın, Genç ve Mesleki Yeterlilik Belgesi Olanların Teşviki,

<https://www.iskur.gov.tr/isveren/tesvikler/kadin-genc-ve-mesleki-yeterlilik-belgesi-olanlarin-tesviki/> , Erişim tarihi:01.04.2019.